

**Mégis kinek az élete? II.
Erkölcsei dilemma-vita a halálbüntetésről**

Kompetenciaterület:
Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák

12. évfolyam

Programcsomag neve: Toleranciára nevelés

A modul szerzői: Benedek Fülöp – Págyor Henriett

Címlapkép: szkc212_07_00

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	17-18 évesek
Ajánlott időkeret	3 × 45 perc
A modul közvetlen célja	Véleményalkotásra, objektivizmusra, igazságosságra nevelés, az erkölcsi ítélőképesség fejlesztése. A foglalkozás során a diákok vitakultúrája, egyéni és csoportos toleranciája fejlődik, türelmet, empátiát és az önkifejezés különböző formáit gyakorolják. A modul célja továbbá, hogy megmutassa a gyerekeknek, hogy léteznek olyan – erkölcsi – kérdések és döntések, amelyekben nem lehet felelősséggel ítéletet mondani.
A modul témái, tartalma	Témák: Társadalom: politika, állam, hatalom; konfliktus: szembefordulás a hatalommal, értékek ütközése; erkölcs és jog: normák, törvények, döntés Tartalom: A Ceausescu házaspár kivégzésének legitimitása, a halálbüntetés jogossága. A foglalkozás nem a halálbüntetés jogi oldalával kíván foglalkozni – hiszen ez törvény által szabályozott, hanem olyan esetet dolgoz fel, ahol különböző erkölcsi kérdések ütköznek egymással. Egy diktátor kivégzésének legitimitását vizsgálni azért helytálló a kérdésben, mert a társadalmi és a személyes erkölcs normái ütköznek egymással. A diákok a modul során érveket gyűjtenek, konszenzusra jutnak, egyéni és csoportos véleményeket ütköztetnek egymással, ehhez türelemre, empátiára, toleranciára van szükségük.
Megelőző tapasztalat	Mégis kinek az élete? I. modul, diktátorok a történelemben – régmúlt, közelmúlt eseményei
Ajánlott továbbhaladási irány	Erkölcs és jog – az emberi jogok generációi, az élethez való jog, önrendelkezési jog
A kompetenciafejlesztés fókuszai	A szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív készségek: információkezelés, problémakezelés, kritikai gondolkodás Társas kompetenciák: véleményalkotás, vitakészség, konfliktuskezelés
Kapcsolódási pontok	A NAT-hoz: Magyar nyelv és irodalom, Ember és társadalom Tantárgyakhoz: történelem, filozófia, osztályfőnöki óra, etika, társadalomismeret Modulokhoz: Mégis, kinek az élete I. Az eutanázia (szkc212_05)
Támogató rendszer	Szekszárdi Júlia – Tusa Cecília: <i>Osztályviták erkölcsi dilemmákról egy veszprémi iskolában: Az erkölcsi kompetenciák fejlesztésének gyakorlati módszere</i> . Új Pedagógiai Szemle, 2006. július-augusztus Kereszty Zsuzsa (szerk.): <i>Tanári kézikönyv</i> . Sulinova, 2006

Módszertani ajánlás

A foglalkozást ajánlott rövid szünetekkel, de egy alkalommal megtartani, mivel a tartalma olyan impulzusokat kelthet a diákokban a feldolgozás során, amelyek egy későbbi alkalommal elfelejtődhetnek. A téma erkölcsi kérdéseket dolgoz fel, ezért a megfelelő végeredmény elérése érdekében el lehet térni az ajánlott időkerettől. A modul elején kétféle elindulási útvonalat ajánlunk, amely egy idő után összekapcsolódik. Ez a használt módszer miatt elkerülhetetlen. Az **A** változat kooperatív tanulásszervezéssel készült foglalkozásterv, a **B** változatban több a hagyományos csoportos és önálló munkaforma.

A termet érdemes előzőleg úgy berendezni, hogy alkalmassá váljon két ellentétes véleményen lévő csoport véleményének ütköztetésére, a megfelelő kommunikációra. Javasoljuk, hogy a padokat egymással párhuzamosan rendezzék el úgy, hogy a két csoport egymással szemben kényelmesen el tudjon helyezkedni, mindenki lássa egymást. Továbbá a szónokok megfelelő kommunikációs helyzetét megteremthetjük úgy, hogy a táblával szemben készítünk számukra „pulpitust”. Így a mentor szerepét is megkönnyítjük, hiszen az ő feladata az elhangzott érvek lejegyzése, és könnyebb valamit leírni, ha látjuk eközben a beszélőt is.

A dilemma-vita módszerénél fontos, hogy a moderátor (jelen esetben a tanár) ügyeljen a vita menetére, a megfelelő kommunikációra. Ezért érdemes a vita elején tisztázni a vita szabályait, megállapodni az egyes hozzászólások időtartamáról; javaslat: maximum 2 perc. A foglalkozáshoz nem szükséges speciális eszköz, az érveket akár a táblára, akár csomagolópapírra is le lehet jegyezni. A munkacsoportokat már a foglalkozás elején – a megelőző ismeret elsajátításakor – mindkét feldolgozási javaslat szerint érdemes úgy kialakítani, hogy az azonos véleményű diákok alakítsanak kisebb létszámú csoportokat. A kiscsoportok létszáma 3-4 fő, mivel így tudjuk leginkább biztosítani azt, hogy mindenki véleménye elhangozzék.

Előfordulhat a vita elején, hogy minden diák azonos véleményen van. Ebben az esetben javasoljuk, hogy még a vita elindítása előtt a pedagógus kérjen meg egy vagy több kiscsoportot, diákot arra, hogy az ellentétes oldal véleményét képviselje. Mivel a foglalkozást vezető tanár ismeri diákjait, szabadon eldöntheti, kikre osztja ezt a szerepet.

A modul egyik célja, hogy mindenki lehetőséget kapjon egyéni vagy csoportvéleményének közvetítésére. Ezért elengedhetetlennek tartjuk, hogy a vita megfelelő részében szerepkártyák (szónok) biztosítsák a felszólalások sorrendjét. Így biztosíthatjuk azt, hogy mindenki megszólaljon. Rávehetjük a zárkózottabb, csendesebb diákokat is arra, hogy „közönség előtt” kommunikálják véleményüket.

A téma bevezetésénél érdemes kikötni, hogy a foglalkozás során nem a halálbüntetés jogosságáról fognak véleményt alkotni, hiszen ez a büntetésfajta ma Magyarországon tilos, hanem azzal fognak foglalkozni, hogy maga a halálbüntetés egy konkrét esetben (a Ceaușescu házaspár kivégzése) indokolt volt-e erkölcsileg, avagy sem.

A dilemma-vitát információszerzés előzi meg. A szövegek mellett megtalálható a tanári mellékletekben egy képgaléria is; ezt a tanár a szövegek feldolgozása során levetítheti a diákoknak, ezzel illusztrálva az olvasottakat. Amennyiben túl sokkolónak találja, ne mutassa meg a képeket, ez a tanár saját belátására van bízva.

Speciális javaslatok az értékeléssel kapcsolatban

A foglalkozás végén mindenki reflexiója elhangzik a témával és a modul szerkezetével, a használt módszerrel kapcsolatban. Ez azért nagyon fontos, mert amellett, hogy a diákoknak lehetőségük nyílik a személyes véleménynyilvánításra, a reflexió a foglalkozást vezető tanár számára is információt nyújt a modul tartalmával és szerkezetével, illetve a gyerekek egyéni érzéseivel kapcsolatban is. Mivel a modul nem tényanyagot dolgoz fel, nem látjuk szükségesnek a lexikális tudást mérő értékelési formák használatát.

A modul mellékletei*Tanári mellékletek*

P1 – Képgaléria

P2 – Szempontok a szövegek feldolgozásához

P3 – Kérdések a szöveghez

P4 – Alapkérdés

Diákmellékletek

D1 – Ceaușescu diktatúrájáról (d2)

D2 – Szónokkártyák (d2)